

düşünceler

İnşaat Mühendisleri Odası'nın temel amaçlarından birinin de «İnşaat Mühendisliği öğretiminin memleket ihtiyaçlarına, ileri memleketlerdeki seviyeye ve gelişmeye göre organize edilmesinin sağlanması için, vekalet ve müesseseler ile işbirliği yapmak» olduğu yönetmeliğinde belirtilmiştir. Odamız bütün teknik eğitim kurumlarıyla sıkı bağlar kurmak için olanca gücü ile çalışacaktır.

Yd. Prof. Dr. Doğan Sorguç ve İ.T.Ü. İnş. Fak. asistanlarından Gönen Toprak'ın üniversitelerimizin sorunlarına değinen yazılarını yayımlarken; yukarıda belirtilen amacımıza yönelmiş olumlu tartışmaların başlayacağı umudundayız. Üniversite ve Akademiklerimizin, özellikle Odamız üyesi olan akademisyenlerin bu tartışmalara katılması en büyük dileğimizdir.

Türkiye Gerçekleri Açısından O.D.T.Ü. ve Üniversitelerimiz

Doğan SORĞUÇ

**Yd. Prof. Dr. Yük. Müh. O.D.T.Ü.
İnş. Mühendisliği Böl., İnşaat
Stratejisi ve Yapım Mühendisliği**

Üniversite sorunlarına çözüm yolu bulabilmek için, konuyu soyutlayarak değil, etrafı bir şekilde ele almak zorunluğu vardır. Aksi yol, sosyal nitelikteki her sorun için kısır kalmaktadır. Aşağıdaki yazı bu yönden ve günümüzde geçerli olan koşullar açısından hazırlanmıştır.

I. O.D.T.Ü. MODELİ

O.D.T.Ü. 1956 senesinde UNESCO uzmanlarının ve bu teşkilâtın yardımları ile kurulmuş ve bina ve öğrenci sayısı itibarıyla bilhassa 1962 senesinden itibaren çok hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu kadar hızlı bir gelişme, bu üniversiteyi gezen yabancı yüksek eği-

tim mensupları ve uzmanlarını oldukça şaşırtmış ve bu kadar büyük bir tesisi böyle kısa bir zamanda nasıl geliştirmiş olduğumuzu hayretle sormuşlardır.

Hakikaten, meselâ kendi çapında bir yüksek eğitim dar boğazında bulunan Batı Almanya'da, yeni kurulacak bir üniversitenin, memleketin ve bilhassa kurulduğu bölgenin şartlarına en çok uyan çalışma yönünü ve struktürünü tesbit etmek için en aşağı beş sene süren etüdler ve münakaşalar yapılmaktadır ve üniversiteler bunların neticesine göre kurulmaktadır. Yazar, Bochum, Kinstanz, Regensburg üniversitelerinin kuruluşlarıyla ilgili çalışmaların içinde yaşamıştır.

Yurdumuzda ise kuruluşlar böyle yurt şartlarını değerlendiren araştırma ve eleştirmelerin neticesinde değil, başka ülkelerdeki örneklerden tamamen kopya edilmek suretiyle kurulmaktadır. Herhangi bir konunun tartışılmasında hatıra ilk ve son olarak gelen husus «başka memleketlerde de var mı?» sorusu olmaktadır. İdarecilerimiz tecrübelerindeki eksikliği ve düşünce noksanlarını Amerika, Almanya, İngiltere gibi memleketlerden örnekler vermekle kapatabileceklerini zannetmektedirler. Bu arada geri kalmış memleketlerin ortak özellikleri bir tarafa, İtalya, Yunanistan, İspanya gibi memleketlerdeki örneklere bile tenezzül edilmemektedir. Kalkınmamıza devamlı surette olumsuz etkisi olan bu düşünce kısırlığı yabancı uzmanların yurdumuza getirilme nedenlerini belirledikten başka, onların da bu ortamı aynı yönde beslemelerine sebep olmaktadır. Yabancı uzmanların gerektiğinde yurdumuz şartlarını değerlendirebilmelerine herşeyden önce zamanları itibarıyla imkânları yoktur. Bunlar çok kısa vade için memleketimize geldiklerinden sorunlarımıza kendi ülkelerinde mevcut olan bir modeli aynen kopya edip vermek suretiyle çare bulduklarını zannederler. O.D.T.Ü.'ni kuran uzmanlardan biri olan Charles Abrams kitabında (1) ABD yardım programlarında yol inşaatının, gereksiz olduğu hallerde bile ağır basmasının sebebinin, kendilerinin mesele sosyal konularda değil de bu konuda tec-

rübe sahibi bulunmalarından ileri geldiğini itiraf etmektedir. Esasen uzmanların gayesi derde deva bulmak değil, kendilerine verilen doneler karşısında ve ekseriya kendilerinden istenileni formüle etmekten ibarettir. İdarecilerimize genellikle, böyle uzmanlardan rapor almak, daima karşılarında olan Türk uzmanlarla çalışmaktan daha kolay gelmektedir. O.D.T.Ü. işte böyle kurulmuştur: Kuruluşu, getirilen uzmanlar tarafından A.B.D. özel üniversiteleri reçetesi tamamen kopya edilerek İngilizce olarak hazırlanmış, alelacele tercüme edilerek kabul edilmiştir. Bugün Türkçe metinler esas olmakla beraber İngilizcesi ile arasında, tercüme hataları dolayısıyla mübâ-yenet bulunmakta ve konuyu açıklamak için halâ İngilizcesine başvurulmaktadır. İşte yine yurdumuzun şartlarını değerlendirmek ve kafa yormak zahmetine girmeyen idarecilerimizin elinde, bu üniversite, verilen reçete sayesinde süratle büyümüş, bununla beraber tatbikattan doğan problemler de büyümüş ve nihayet hocası, asistanı ve bütün öğrencileriyle bir açmaza girmiştir. Bu sebepten yabancı öğretim üyelerinin bu tesisin nasıl bu kadar çabuk büyüdüğünü sorarlarken takdirlerini değil hayretlerini ifade ettikleri zamanla daha iyi anlaşılmıştır.

II. MADDİ KAYNAKLAR

Vakıflarla işletilen A.B.D. özel üniversitelerini kopya etmek suretile kurulan O.D.T.Ü.'nin hayret uyandıran çapta gerçekleştirilen inşaatı Türkiye bütçesinden karşılanmıştır. Türk uyruklü bütün öğretim üyeleri ile bir kısım yabancı öğretim üyeleri ve üniversitenin sair carî giderleri yine bu bütçeden karşılanmaktadır. Bir nisbetle laboratuvar malzemesi ile yabancı öğretim üyelerinin ücretleri için UNESCO, CENTO, NATO, OECD, AID gibi milletlerarası kuruluşlar tarafından devletimize tanınan kredi ve yardımlardan diğer millî müesseselerimiz gibi O.D.T.Ü.'ye de imkânlar ayrılmaktadır. Bu imkânların nisbeti şimdiye kadar mübalâğa ve tahrif edilerek Türk kamu oyuna tanıtılmış ve O.D.T.Ü. ye bir yabancı üniversite süsü verilmek suretile idarecileri için bir nevi dokunulmaz-

lık havası yaratılmak istenmiştir. Nisbetleri yüzde beşi geçmeyen bu yardımlar ise yurdumuz için çok gayri müsait şartlarla verilmektedir. Son AID kredileriyle Amerikalı meslekdaşlarımıza cem'an ödenmesi kabul edilen ücretler sadece rakamlara vurulduğu takdirde kamu oyununda reaksiyon yaratacak nisbettedirler. Oysa getirilen kimseler genellikle mesleklerinde şöhret sahibi veya yurdumuzdaki meslekdaşlarından veya dış memleketlerden ve Amerika'dan gelen Türk öğretim üyesi arkadaşlarımızdan daha üstün vasıfları olan kimseler değillerdir.

III. GÖREV VE ÖZERKLİK KONUSU

Üniversitelerin görevleri, kullandıkları ve geliştirdikleri bilimsel metotlar sayesinde gerçekleri ortaya koymak ve yaymaktır. Üniversite eğitimi bu gerçeklerin ve metotların yeni neşillere tanıtılması hadisesidir. Bu yönüyle dünya üniversitelerinin temeli, bundan 120 yıl evvel Alexander von Humboldt ile ortaya çıkan iki fikir üzerine oturtulmuştur, araştırma özerkliği ve eğitim özerkliği...

Her cemiyetin gelişme hızı, neticede yönetim kadrosunun isabetli kararlarına bağlı bulunduğuna göre, üniversitelerin sayılan vazifelerini tam manasile yapabilmeleri için malî ve idarî özerkliğe sahipolmaları ve devlet tarafından kurulmaları prensipleri kabul edilmiştir. Türk Anayasasının 120. maddesi işte bu evrensel prensiplerin ifadesidir ve bir lüks değil, üniversitelerin bu memlekette kendilerinden beklenen fonksiyonları icabıdır.

Bir ülkenin kaynakları ne kadar sınırlı, buna karşı ihtiyaçları ne kadar geniş olursa, her kuruşundan o derece büyük fayda istenmekte ve üniversiteden beklenen vazifenin ağırlığı artmaktadır. Gelişmekte olan Latin Amerika ülkelerinde, devletler büyük projelerin üniversiteler tarafından vize edilmesini bu sebeplerle gerekli görmüşlerdir. O.D.T.Ü. bu bilince varmış ve Mühendislik Fakültesinin geçen ilk baharda yaptığı toplantılarda üniversite öğretim üyelerinin vazifesinin yalnız kitapları kiraat etmek değil, gerçeklerde yurt sorunlarına da tarafsız olarak inmek tezi kabul edilmiştir. Gönül ister

ki idareci kadrosu da bu ihtiyacı duysun ve yurdumuzda tarafsız bir uzmanlık ve bilirlilik müessesinin gelişmesine yardım etsin. Sorunlarımızın uzun süredeki çözümü ancak böyle müesseselerle mümkün olacaktır, yoksa ısmarlama raporlar yazdırıp, bunları kalkan olarak kullanarak angaje olunan işlerin icraatına girişmekle değil. Bu hususa dikkat edilmediği ve şimdiye kadar olduğu gibi kararlar alındığı takdirde, gittikçe daha kompleks hale gelen meseleler uzun vadede çözümlenemeyecek yoğunlaşacak ve zararını bütün milletin çekeceği daha büyük bunalımlar kendini gösterecektir. Bu noktada, idarecilerin bugün dahi içinde bulundukları sorumluluklarının derecesine dikkatlerini çekmek lazımdır. Her ne kadar verdikleri kararlardan doğan zararlarından ötürü üst kademedeki idareciler için şimdiye kadar maddî bir sorumluluk bahis konusu olmamışsa da bunun ilânihaye devam edeceği kanaati yaygın değildir. Danıştayın son içtihatları bu yargının ilk işaretleridir.

Üniversitelerin dışında ve münhasıran eğitim vazifesi gören müesseseler, yüksek okullardır. A.B.D. de özel sektörün kurduğu bu gibi okullardan birkaç tanesinin yüksek seviyelere ulaşmış olmasının nedeni çok güçlü bir ekonomiye dayanan Amerikanın teknolojik üstünlüğü ve bütün kıtada geçerli olan geniş rekabet şartlarıdır.

IV. O.D.T.Ü. ve ÖZERKLİK

Yukarıda sebep ve neticeleri ile izah edilen, üniversitelerin özerkliği prensibi Anayasamızda O.D.T.Ü. dahil bütün üniversitelere tanınmış ve yasanın 120. maddesinin birinci paragrafıyla müstakilen ifade edilmiştir: «Üniversiteler, ancak devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler bilimsel ve idarî özerliğe sahip kamu tüzel kişileridir».

Aynı maddenin ikinci paragrafı üniversitelerin idare şekillerini tesbit ederken özel kanunla kurulmuş olanları ve dolayısıyla O.D.T.Ü.'ni mevcut üniversitelerin dışında mütalâa ederek: «Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organların eliyle yönetilir ve denetlenir;

özel kanuna göre kurulmuş devlet üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.» demektedir. Binaenaleyh, tamamı Bakanlar Kurulu gibi bir siyasî organ tarafından kurulan ve işletilen O.D.T.Ü. Mütevelli Heyetinin, Rektör seçimi hakkı özel bir kanunla kendisine verilmiş olsa bile, bu hakkını üniversitenin özerkliği prensibine karşı kullanabilmesi Anayasanın 120. maddesinin birinci fıkrası karşısında imkânsızdır. Bu husus Anayasamızın kabulü ile ilgili Kurucu Meclis müzakere za-bitlarından da anlaşılmaktadır. İstisna hükmünü öneren Turhan Fevzioğlu 120. maddesinin kabulü ile ilgili Temsilciler müzakerelerinde şöyle demiştir: «4936 sayılı kanuna göre kurulmuş üniversiteler vardır, yani bu kanuna göre işlemekte olan üniversiteler vardır. Ankara, İstanbul ve teknik üniversiteler gibi. Bir de Atatürk Üniversitesi, Orta Doğu Üniversitesi gibi, yine devlet tarafından kurulmuş, Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği kanunla kurulmuştur. Bu üniversitelerin de bu prensiplere tabi olmaları tabiidir.. Amerika'da üniversiteler muhtardır.. Bizde de bu şekilde üniversiteler kurulabilir». (2) Diğer taraftan O.D.T.Ü. nin üniversite özerkliği esasına göre Mütevelli Heyeti müessesesi ile yönetilmesi bir Anayasa hükmü olduğundan bu sistemin herhangi bir kanunla değiştirilmesinin mümkün olup olmadığı ciddi münakaşa konusudur.

Şu halde Mütevelli Heyetleri ya Anayasamızın bu maddesi açısından üniversiteyle anlaşarak rektörü seçecekler ve böylece 7307 sayılı O.D.T.Ü. kanununu çalıştıracaklar veya bu kanunu Anayasaya karşı işletmek sorumluluğunu yükleneceklerdir. Bu takdirde veya Anayasamızın 120. maddesinin ikinci fıkrası dışındaki esaslara aykırı olarak ve 7307 sayılı kanuna dayanarak aldıkları her karar iptal tehlikesiyle karşı karşıya gelecek ve buna yetkili organların seçimi ve onların aldıkları kararlar da dahil olacaktır (3). Nitekim ısrarla yola giren son Mütevelli Heyeti, daha fazla sorumluluk yüklenmemek için istifa etmiştir. Yeni Mütevelli Heyetinin bu gerçeği peşinen kabul ederek görev alması veya kendisini seçen siyasî organ tarafından buna gö-

re atanması zorunluğu vardır. Neticede gerekli olan, eski veya yeni kanun değil, bilgi ve hüsnüniyettir. Bu güne kadar, Anayasamızın 120. maddesi açısından O.D.T.Ü.'de çeşitli çalışmalar yapılmış raporlar hazırlanmışsa da, kısır bir görüşe istinaden ve gücünü böyle işleyen bir sistemden alan idare mekanizması herhangi bir neticeye varılmasını engellemiştir. Bu sayede anti-demokratik bir sicil sistemi ve her türlü hukukî esastan uzak sözleşmelerle öğretim üyeleri üzerinde devamlı baskı sağlanarak, Fakülte ve Bölüm Kurulları çalıştırılmamıştır. Tek taraflı ve otoriter bir idare tarzının bir gün O.D.T.Ü.'nin hayatîyetini zedeleyeceğini üniversitemizde yıllarca ders vermiş olan Prof. Dodd çok önceden haber vermiştir (4).

V. ÇÖZÜM YOLU VE ÜNİVERSİTELER REFORM KANUNU TASARISI :

Meseleye, bunalımın özünden bakıldığı ve rasyonel düşünüldüğü takdirde çözümü kolaylaşmaktadır. Bu takdirde ise klâsik üniversitelerdeki bazı meslekdaşlarımızın zannettikleri gibi şu veya bu modele saplanmak ve Amerika veya Almanya'da böyledir diye birini seçmek mecburiyeti ortadan kalkmaktadır. Her iki tip üniversitede de sıkıntısını çektiğimiz husus, bu toprakların ve bu insanların şartlarına göre geliştirilmiş bir modelin yokluğudur. Orta Avrupa modelinden aynen kopya edilmiş olan klâsik üniversitelerimizin büyük sıkıntıları yok mudur? Buna mukabil O.D.T.Ü.'nün işleyişinde çeşitli hususları beğendiklerini kendileri ile olan görüşmelerimizde tesbit etmedik mi? Burada bilhassa idarî elâstikiyeti, açık akademik personel statüsünü ve şeflik usulüne son veren ekip çalışması sistemini zikretmek lâzımdır.

Özellikle tatbikî konularda, üniversite dışında çalışmalar ile ün kazanmış olan meslekdaşlarımızın gerekli ücret ve ünvanla öğretim üyesi olarak üniversiteye alınabilmeleri lâzımdır. Bu husus hem üniversitelerin fonksiyonları, hem de öğretim üyesi dar boğazları bakımından önemlidir. Endüstri memleketlerinden bilhassa Almanya'daki Teknik Üniversitelerde tatbikî bilimlerde ihtiyaç du-

yulan her öğretim üyesi, dışarıda, yani sanayide aranır. Bu yüzden üniversitede yetişenler kendilerini tatbikatta ispat etmek mecburiyetindedirler. Randımanlı eğitim ve randımanlı araştırmalar üniversitelere alınan bu insanlar tarafından yapılmakta ve üniversitelerin şahsiyetleri ile iftihar ettikleri ve şeref kazandıkları büyük araştırmacılar ve hocalar işte bu şekilde yetişmektedirler. Yurdumuzda kurulmakta olan sanayi ve bu sanayiın karşısındaki ortak pazar, üniversitelerimizin artık fildişi kulelerden çıkmalarını gerektirmektedir.

Önemle üzerinde durulması gereken transparans, Avrupanın klâsik üniversitelerinde eskidenberi tatbik edilegelmekte olmasına rağmen bizim üniversiteler reform tasarısına daha girmemiştir. Bu tasarıda halâ câri olan şey «çeşmeyi bekleyen suyu içer» prensibidir. Bu yüzden üniversiteye tatbikattan alınan hocalar öğretim görevlisi gibi her bakımdan mağdur ve tecrid edilmiş bir statüye sokulmakta, (madde 42) dış memleketlerden gelmek isteyen öğretim üyelerine teşvik edici koşullar getirilmediği gibi, gelenlere de, çıkarılmadık zorluk bırakılmakta (madde 24, 30), yetişenler için hiçbir teşvik öngörülmedikten başka, üniversite yine ve sadece doçent ve profesörler tarafından idare edilmekte ve diğer Üniversite elemanlarına önemli konularda söz hakkı tanınmaktadır. (Madde 5, 6, 7, 12, 14, 16, 18).

Konuyu biraz açıklamak için maddelere eğilelim :

Madde 42 — Üniversiteye tatbikattan alınan ve «kendi uzmanlık alanlarında çalışma ve eserleriyle tanınmış» kimseleri «öğretim üyesi» olarak değil, «öğretim görevlisi» olarak kabul etmektedir. Sayılan vasıflarına göre en aşağı kendileri kadar değerli olması lâzım gelen bu kimselere söz hakkı ve ünvanlar esirgenmekte ve özel bilgi ve uzmanlık isteyen konuların dışındaki derslerde de sadece geçici olarak vazife verilmektedir. Burada ilk akla gelen «üniversite kimindir ve kime hizmet etmektedir?» suali olmaktadır.

Madde 24 — «Doktor unvanı veya tıpta uzman yetkisini aldıktan sonra yabancı memleketlerde doçent unvan ve yetkisini almış olanlar, en az iki yıl bu unvan yetki ile yabancı memleketlerde öğretim ve araştırma kurumlarında çalışmış olmak şartıyla «Üniversite Doçenti» sayılmak için üniversitelerarası kurula başvurabilirler. Başvurmayı takibeden ilk toplantısında üniversitelerarası kurul, üniversite doçentliği sınav jürileri seçiminde uygulanan usul uyarınca bir komisyon kurar. Bu komisyon adayın belgelerini, yayınlarını ve çalışmalarını inceliyerek bir ay içinde tahlilî bir rapor hazırlar. Üniversitelerarası kurul müteakip ilk toplantısında bu raporu müzakere eder ve adaya «Üniversite Doçenti» unvanının verilip verilmeyeceğini karara bağlar».

Bu madde ile yabancı memleketlerde alınan doçentlik sıfatı kaldırılıyor ve yabancı memlekette bu sıfatla iki yıl çalışanın belge, yayın v.s. çalışmaları inceledikten sonra veriliyor. Oysa üniversitede ders verme yeteneği demek olan doçentlik, 46. Maddede yabancı ülkelerden gelen ve bu sıfatı haiz olan yabancılara doğrudan doğruya tanındığına, bunlar Senatonun onanımı ile üniversitelerde ders vermeye davet edildiklerine göre, aynı şartları haiz olan Türk uyruklulardan niye esirgenmektedir? Sonra 23. Maddeye göre «doçentlik sınavını başaranlar üniversite doçenti (sanki başka doçentlik varmış gibi) olurlar» derken, neden kendi üniversitelerimizden gelenlere iki sene bu sıfatla çalışmış olmak, yayın, çalışmalar vesairenin tetkik edilmesi gibi usuller uygulanmıyor?

Gerekçede «Bu madde yürürlükte bulunan kanunun 19. maddesinin 3 üncü fıkrasında yetersiz bir şekilde düzenlendiği yabancı memleketlerden alınan doçentlik ünvanının ne tarzda üniversite doçentliğine esas teşkil edeceğini açık hükme bağlamaktadır» denmektedir. Anlaşıyor ki ilk kanundaki elastikiyet rijid bir uygulamaya dönüştürülerek transparansa engel olunmak istenmiştir.

Ders verme yeteneği, Madde 23 deki deneme dersinden de anlaşıldığı gibi, doçentlik de-

mek olduğuna göre, doktor asistanlara 42. maddeye göre öğretim görevlileri statüsü içinde ders verdirmek istemek (Madde 41) bir çelişki ve samimî olmayan bir tutum değil midir?

Genel Kurul (Madde 5), Yönetim Kurulu (Madde 6), Dekan (Madde 7), Senato (Madde 12), Üniversite Kurulu (Madde 13), Rektör (Madde 14), Üniversiteler Arası Kurul (Madde 16) gibi organlar ve Hükûmetle temas (Madde 18) gibi müesseselerde sadece öğretim üyesi diye tanımlanan doçent ve profesörlere yer verilmiştir. Oysa bugünkü manâda üniversitede her ders veren, «öğretim üyesi» sayılmakta ve her üniversite mensubu üniversitede alınan kararlarda söz sahibi olarak kabul edilmektedir.

Bundan başka Avrupa'nın en klâsik üniversitelerinde bile artık kürsü sistemi terk edilirken bu kanunda muhafaza edilmek istenmektedir. Bu bakımdan kanun, beşinci bölümü ile de dünya üniversite reformu anlayışına ters düşmektedir.

Neticede, hazırlanan kanun, üniversitelerin yurt çapındaki fonksiyonlarını ve faydalarını sınırlayıcı bir karakter taşımakta ve bir reform tasarısı olarak kabule şayan görünmemektedir. Sadece klâsik sistemi teferruata indirmek, hakiki manâda bir üniversite reformu için kâfi değildir. O.D.T.Ü. İnşaat Mühendisliği Bölüm Kurulu da bu tasarıyı tetkik ederek aşağıdaki karara varmıştır (5):

«1. Üniversiteler kanun tasarısı, bu durumuyla ülkemizin bugünkü koşullarına cevap vermekten uzaktır ve bilimsel gelişmesine yeterli ve gerekli olanakları getirmemektedir. Gerçekte bu tip bir kanunun ülkemizin genel eğitim reformu içinde düşünülerek hazırlanması gerekir.

2. Felsefesini onaylamadığımız, bütün üniversiteleri içine alan bu kanunun kapsamını gereğinden çok bağlayıcı ve detaylı bulmaktayız. Şöyle ki; genel bir kanunun kapsamı her üniversitede bulunması gereken ana ilkeleri belirten ve her üniversitenin kendi yapısına göre geliş-

me ve yönetilme olanaklarını sağlayan bir nitelikte olmalıdır.

3. Bütün üniversiteleri kapsayacak bir kanun, genç bilim adamlarının yetişebilmesi olanaklarını getirmeli, üniversite gençliğinin bilgili, yapıcı ve sağlam düşünceli yetişmesini sağlamalıdır. Bu şekilde ülkemizin bilimsel ve sosyal gelişmesi için önemli bir adım atılmış olacaktır.

Bu nedenle yeniden hazırlanacak «Üniversiteler Kanunu»nda aşağıdaki ilkelere uyulmalıdır.

- a) Üniversitelerin bilimsel, idarî ve malî özerkliği sağlanmalıdır.
- b) Üniversite yönetimine asistanlar dahil tüm öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve öğrencilerin etkili bir şekilde katkıda bulunması sağlanmalıdır.
- c) Öğretim üyeliğine atama ve terfilerde demokratik ilkeler izlenmeli, bu kanuna göre kurulan bütün üniversitelerde akademik ünvan muadeleti sağlanmalıdır.»

VI. SONUÇ :

Yukardaki açıklamalar önemli bir sonucu ortaya koymaktadır. Gerek klâsik, gerekse ODTÜ tarzı her iki yabancı model, Türk şartlarına göre geliştikleri an müşterek bir tip doğacak ve bu, özlemini çektiğimiz Türk Üniversitesi olacaktır. Bu neticeye ulaşmada, iki ayrı noktadan ve her iki sistemin işleyişini bu topraklarda değerlendirmek suretiyle yaklaşmak, zaman kazanmak yönünden de büyük faydalar sağlayacaktır. Bunun maliyetinin ODTÜ yüzünden tahmin edildiği kadar büyük olmayacağı zihinlerde belirecek herhangi bir şüpheyi ortadan kaldırmak için ifade edilmelidir.

NOT :

Şimdiye kadar basınıımızda yazan meslekdaşlarımız daima her iki tip üniversitede çalışan öğretim üyelerinin maaşlarını karşılaştırmışlar ve özel görüşmelerinde de ODTÜ lehine gibi gözükken para farkını özerksizliğin bir bedeli olarak göstermek istemişlerdir. Yukardaki açıklamalardan bu iki husus arasında hiçbir rabitanın bulunmadığı görülmek-

tedir. Diğer taraftan klâsik üniversitelerdeki meslekdaşlarımız aradaki farkı son zamlar ve ek görevleriyle tamamen kapatmışlardır. Oysa aynı şartlar altında, yabancı lisanda öğretim yapan hocaların daha ağır külfete katlanmaları ve daha zor temin edilebilmeleri dolayısıyla, daha çok ücret almaları tabiidir. Kolejer dahi öğretmenlerine diğer okullardan fazla para verirler.

Bundan başka klâsik üniversitelerdeki meslekdaşlarımızın çalışmak için ellerindeki imkânları ne nisbette değerlendirdikleri kamu oyunun malûmudur. Hakikat şudur ki, kendilerine ayrıca yapılan davetlere rağmen klâsik üniversitelerdeki arkadaşlarımız üniversitelerini terketmemektedirler. Bunun neticesinde meselâ ODTÜ Mühendislik Fakültesinin eskiden beri had derecede öğretim üyesi sıkıntısı çektiği ve öğretim üyesi kadrolarının yaşanmamakta olduğu söylenecek son sözdür. Hacettepe Üniversitesi buna mâni olmak için çeşitli kaynaklardan doçentlerine 6500 TL. net profesörlere 9500 TL. net ücret ödemektedir. Tam zaman çalışmasını öngören reform kanunu tasarısı da doçentlere 3000 TL. profesörlere 4000 TL. ek tazminat ödemek istemektedir. Şu halde her iki modelin maliyeti vergi mükellefine göre değil, yurt ekonomisi açısından değerlendirilmelidir.

Netice olarak, sarfedilen çabalar Türk Üniversiteleri için önemli bir noktaya yöneldiğine göre, bütün arkadaşlarımızın ve her iki tip üniversitedeki meslekdaşlarımızın gereken aktiviteyi göstermeleri ve birbirlerini anlayışla desteklemeleri bir sağduyu ve vatanseverlik görevidir.

- (1) Charles Abrams, Man's struggle for shelter. The M.I.T. Press, 1964.
- (2) Kâzım Öztürk T. C. Anayasası (Tutanaklar) III. Cilt Ankara Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları s. 3303 - 3306.
- (3) Prof. Dr. Mümtaz Sosyal «ODTÜ Yönetim Yapısı ve Anayasa» Siyasal Bilgiler Dergisi Cilt XXIV sayı I.
- (4) Prof. C. H. Dodd Studies in University Government and Administration, 1962 Yayın No. 1, S. 74, ODTÜ.
- (5) O.D.T.Ü. İnşaat Mühendisliği Genel Kurulu Oturumu (23 Mart 1970).